

ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΜΑΪΟΥ - ΙΟΥΝΙΟΥ

ΤΑΞΗ: Α΄

ΜΑΘΗΜΑ: ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ: “ Τα φύλα στη λογοτεχνία”

Α. ΚΕΙΜΕΝΟ ΑΔΙΔΑΚΤΟ: Εύας Βλάμη: “Στον Αργαλειό του φεγγαριού” (απόσπασμα)

«Στον Αργαλειό του φεγγαριού» Ε. Βλάμη

Η υπόθεση συνοψίζεται ως εξής : Η Στράταινα, μια ευκατάστατη χήρα, περιμένει εφτά χρόνια να γυρίσει στο χωριό ο μοναχογιός της ο Γιωργής από τον πόλεμο. Είναι κοινό μυστικό ότι ο Γιωργής έχει σκοτωθεί, μα εκείνη διατηρώντας τη μητρική -αλλά παράλογη- ελπίδα, τον περιμένει και τον θεωρεί απλώς «χαμένο», όχι σκοτωμένο. Κατορθώνει και πείθει τον Αγουρό, έναν φτωχό πατέρα του γειτονικού χωριού να της στείλει στο σπίτι της ως αρραβωνιαστικά του γιου της, τη μικρότερη κόρη του, τη Διαλεχτή. Όταν η «νύφη» εγκαθίσταται στο σπίτι της Στράταινας, αρχίζουν οι αντιδράσεις του χωριού για την αχαρακτήριστη και παράλογη ενέργεια της μητέρας του Γιωργή. Επηρεασμένοι από το γεγονός δύο άλλοι συγχωριανοί, αποφασίζουν να αρραβωνιάσουν και εκείνοι τα πεθαμένα παιδιά τους. Η κατακραυγή δυναμώνει ολοένα. Η Διαλεχτή ζητάει να επιστρέψει στο πατρικό της σπίτι, όταν αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα. Η Στράταινα καμώνεται πως συμφωνεί τη νυφοστολίζει και τη σκοτώνει, για να έχει συντροφιά στον κάτω κόσμο ο μονάκριβος γιος της .

-« Και θα τη δώσεις; Είπες το ναι; »

Όλη τη νύχτα ο Τζίβας δεν είχε κλείσει μάτι από την έγνοια του και ξημερώθηκε στο Γραμμενοχώρι, να προκάνει τον Αγουρό, να μη διαλαλήσει το προξενιό που του 'στειλε η Στράταινα και την κάνει περίγελο, Βρήκε τον Αγουρό να' χει πάρει στα σοβαρά το γάμο.

-« Έτσι το θέλει ο Θεός » έκανε κουνώντας το κεφάλι του με το βαθιοσκαμμένο από τη δουλειά και τη στέρηση θώρι του.

-« Μα τα προξενιά τα δένουν οι άνθρωποι, δεν είν' από το Θεό» του επέμεινε ο Τζίβας.

-« Ο Θεός φωτίζει τους ανθρώπους, συμπέθερε. Κι ο Θεός που φωτίζει τους ανθρώπους με φώτισε κι εμένα το δύστυχο... Άφησε την κουβέντα καλύτερα. Είπα, τώρα δεν το ξελέω ... »

-« Ο Θεός φωτίζει μα κι ο Θεός σκοτίζει, κι εσέ δε σε φώτισε, μα σε σκότισε, συμπέθερε. Τι σου ήρθε να τη δώσεις; Δεν ξέρεις ; Γιατί να τη δώσεις; »

-« Και γιατί να μην την έδινα; Εφτά δυχατέρες έχω...Εφτά αδύναμα πλευρά, εφτά στόματα που δε σ' αφήνουν να κλείσεις μάτι... Γιατί να μην την έδινα, Τζίβια; »

-« Μα θα τη δώσεις σ' έναν πεθαμένο, Αγουρέ ... Ακούς; » Και ματάπε: «Σ' έναν πε-θα-μέ-νο ... »

-« Πρώτα απ' όλα» αποκρίθηκε ο Αγουρός, « δεν είναι πεθαμένος, μα χαμένος. Άλλο τ'να κι άλλο τ' άλλο. Ο πεθαμένος είναι και χαμένος, μα ο χαμένος δεν είναι και πεθαμένος. Κανέναν πεθαμένο να γυρίσει δεν είδαμε, μα πολλούς χαμένους να γυρίζουν. Κι αν γυρίσει μια μέρα το παλικάρι της Στράταινας, κι εσύ με μπόδισες τώρα να δώσω τη δυχατέρα μου, τι θα μου πεις σαν έρθω να σου γυρέψω το λόγο; »

-« Μη χάνουμε τον καιρό μας, Αγουρέ. Αποθαμένος, σου λέω. Εγώ, ο νουνός του, διάβασα τα γράμματα. Τα λένε καταλεπτώς, Πε-θα-μέ-νος ».

-« Εσύ τότε λες αποθαμένο, Τζίβα μου, κι εγώ τότε λέω χαμένο. Που δεν τον κλάψει η μάνα του, πεθαμένος δε λογιέται. Δείξε μου τον τάφο του και την αναφορά πως σκοτώθηκε, και να σου πω, μάλιστα, Τζίβα, πεθαμένος. Χαμένος, λοιπόν όπως λέγαμε, και κάλλιο η δυχατέρα μου αρρεβωνιαστικά ενός χαμένου - πεθαμένου, θες; πεθαμένου λοιπόν- παρά κούρβα κι αλανιέρα. Μια την είχες εσύ και σου την πήρε ο Θεός, και δε μπορείς να με σκεφτείς μ' εφτά μαραζωμένα θηλυκά, να λαχταρούνε το ψωμί και γαμπρό να μην περιμένουν. Κι εγώ να μοχτώ νύχτα-μέρα, και να τις βλέπω να λιώνουνε, κι αυτές να με κοιτούνε πότε μ' όχτρα και πότε με παράπονο, τι γύρευα να τις φέρω στον κόσμο. Τ' άλλο να πεις, πως έστεκε να μου γυρέψει η Στράταινα τη μεγαλύτερη, τη Βαγιώ, κι όχι τη μικρότερη, που'χε καιρό να περιμένει. Μ' αυτήνε διάλεξε, κι είπα κι εγώ, όποια γλιτώσει ... »

-« Γλιτωμό το λες αυτό, Αγουρέ, αρρεβόνιασμα μ' έναν πεθαμένο; »

-« Χαμένο είπαμε» έκανε ο Αγουρός, « μα πεθαμένος θες; Πεθαμένο, λοιπόν -και γλιτωμό το λέω και μεγάλο. Που πρώτα πρώτα κοντά στη Στράταινα θα χορτάσει ψωμί, που αλλιώς δε θα το χορτάσει ποτέ της. Έπειτα θα περιμένει τον αρρεβωνιαστικό της σαν κυρά, στον πλευρό της μάνας του, της πεθαράς της να πούμε. Γυρίζει ο αρρεβωνιαστικός ; Νταβούλια κι άργαλα και χαρές και μια καροσιά κουτσούβελα σε λίγο. Δε γυρίσει; Θεός σωφρέστονε, Τζίβα μου, όλοι μας θα πεθάνουμε, ποιος γρηγορότερα, ποιος αργότερα, ζωή να'χεις εσύ, μα μένει η δυχατέρα μου ψυχοπαίδα της Στράταινας, που ποια δε θα της ζήλευε τέτοια τύχη. Τα κλείνει κάποτε κι η Στράταινα ; Να τα χιλιάσει η καπερή, κι εσύ μαζί, κι η γυναίκα σου, μα όλοι μας θα τα κλείσουμε, κι εγώ κι εσύ, κι η Στράταινα κι η γυναίκα σου, και να 'ταν κι άλλος. Ωσάν τα κλείσει, το λοιπόν, η Στράταινα, θα μείνει μεγαλοκυρά η δυχατέρα μου, με δικό της το βιός της Στράταινας, κι ετότε και τις αδερφάδες της βοηθάει, κι όποιον της αρέσει παντρεύεται, αφού δεν πήρε το χαμένονε -πεθαμένο θες; πεθαμένο λοιπόν- αγκαλά και δεν ξέρω να σου πω, αν πάρω από λόγου μου, ποιος είναι ζωντανός ή πεθαμένος ... »

-« Κι ο κόσμος, Αγουρέ ; » έκανε μ' αφωμένη τη φωνή ο Τζίβας, « ο κόσμος που θ' ακούσει πως παντρεύεις μ' έναν πεθαμένο την κόρη σου; Κι η καταβουή που θα βαραίνει τις άλλες δυχατέρες σου; »

Κοριτσιίστικες φωνές ακουστήκανε από μέσα. Το πορτόνι της λάτρας άνοιξε βιαστικά και μια τσακισμένη μεγαλοκοπέλα μπήκε, ψηλή, στραγγισμένη, με δυο μάτια σαν κάρβουνα αναμμένα.

-« Είναι η μεγάλη ... Η Βαγιώ ... Ξέρει ... » έκανε ο Αγουρός: « Αυτή τη μεγάλωσε ... »

-« Κι εσύ τι λες; » ρώτησε την κοπέλα ο Τζίβας με ψηλωμένη τη φωνή: « Να τη δώσετε ... ; »

-« Λέω πως πρέπει να μιλάτε πιο σιγά» έκανε η Βαγιώ, περισσότερο σα να στέναζε παρά να μιλούσε: «Περνοδιαβαίνουν οι γειτόνοι από το παράθυρο, κι είδα ένα δυο που κοντοστάθηκαν ... »

-« Και για την αδερφή σου τι λές; » ξαναρώτησε επίμονος ο Τζίβας:

« Να τη δώσετε σ' έναν ... »

-« Εγώ τη μεγάλωσα» έκανε απότομα τώρα η Βαγιώ, « μα δεν είμαι και μάνα της, κι έχει τον πατέρα της ν' αποφασίζει, και για κείνη και για όλες μας ... »

-« Σύρε τώρα» έκανε στην κόρη του ο Αγουρός, « σύρε τώρα ... »

Η κοπέλα τράβηξε κατά την πόρτα, γύρισε και τους ξανακοίταξε λυπητερά, κι ύστερα βγήκε. Ο Αγουρός ξεροκατάπτε δυο φορές, ώσπου να ξαναπιάσει την κομμένη κουβέντα:

-« Ο κόσμος τι θα πει, συμπέθερε; Αυτό δε με ρώτησες; Ο κόσμος δε γνοιόστηκε να παντρεύει καμιά δυχατέρα μου, και λόγος έτσι δεν του πέφτει που τις παντρεύω. Δε μου τις

θένε, Τζίβα, οι ζωντανοί, όχι γιατί 'ναι παρασούσουμε, μα γιατί 'ναι φτωχές; Τότε τις δίνω στους αποθαμένους, το λοιπόν, που δε γυρεύουνε λεφτά, μα δίνουνε μάλιστα, λεφτά και σπίτια και χωράφια. Θα μου πεις: Δε στοχάζεσαι τα νιάτα των κοριτσιών; Τα νιάτα, Τζίβα, που τους είναι ο κόσμος κλειστός, δεν παραλλάζουν από γεράματα ... ». Και στήνοντας τ' αυτί του: « Ακούς; » έκανε στο Τζίβα δείχνοντάς του κατά τη μεριά που ακούγονταν γέλια και φωνές: « Οι δυο μικρές γελάν ακόμα ... Οι μεγάλες δε χαράζει τ' αχείλι τους ... »

Ο Τζίβας σκούπισε με το χέρι του τον ιδρώτα από το κούτελό του. Το 'βλεπε πως δε μπορούσε να φέρει στα λογικά του τον Αγουρό, και να γλιτώσει τη Στράταινα από την αναποδιά, που κανείς δεν ήξερε πού τραβούσε να βγάλει. Είπε, ωστόσο, να πολεμήσει ακόμα:

-« Έλα στα σύγκαλά σου. Κηδεύεις την κόρη σου, Αγουρέ, ξόδι της βγαζεις, δεν την παντρεύεις ... »

Ο Αγουρός δεν έδειξε να τα χάνει και τώρα:

-« Ούτε ο πρώτος ούτε ο στερνός που κηδεύει τη δυχατέρα του, Τζίβα μου. Το ποτήρι τούτο σου το 'δωσε, πριν από με, ο Θεός ... »

-« Μα η δική μου πέθανε » έκανε ο Τζίβας σακατεμένος από τη θύμηση, « δεν τήνε πάντρεψα ... »

-« Δεν τα θυμάσαι, Τζίβα, καλά ... » είπε αποφασισμένος ο Αγουρός: « Θυμάμαι που την έντυσες νύφη και τη στεφάνωσες, όπως όλες τις ανύπαντρες ... »

Ένα κύμα από δάκρυα πλημμύρισε τα μάτια και κύλησε στα βαθουλωμένα από την πίκρα μάγουλα και στα μουστάκια του Τζίβα, καθώς ξανάδε μπροστά του νυφοστόλιστη μέσα στην κάσα της, την παιδούλα του, δεκάξι χρονώ, να τη δίνει της μαυρογής ...

-« Με κάποιον την πάντρευες, Τζίβα, κι εσύ, και του την έστελνες νύφη. Δε βαστά, βλέπεις η καρδιά τ' ανθρώπου να φεύγει από τον κόσμο μια κοπέλα, χωρίς να παντρευτεί σαν τι άλλες κι αυτή, χωρίς να τη ντύσουμε νύφη ... »

Ο Τζίβας είχε φέρει τα δυό του χέρια στο κούτελο κι έσκυβε τώρα στο τραπέζι. Ο Αγουρός ξακολούθησε αλύπητα:

-« Πώς να βαστάξει, τότες, η δική μου καρδιά, να βλέπω όχι μια, μα τόσες κοπέλες ανύπαντρες, και να στοχάζομαι πως όταν τις θάψουνε θα 'ναι γριές, κι ούτε τότες θα μου τις ντύσουνε νύφες; »

-« Κάνε ό,τι θέλεις, Αγουρέ, μα πάψε πια! » έκανε ο Τζίβας, πετάχτηκε από τη θέση του και βρέθηκε στην πόρτα, που τη μισάνοιξε: « Ό, τι θέλεις, μα πάψε ... »

-« Στα ίδια, Τζίβα, στέκουμε », είπε σηκώνοντας με κόπο το κορμί του κι ο Αγουρός, « στα ίδια. Εσύ την έντυσες νύφη για να τη στείλεις στον Άλλο Κόσμο. Εγώ τη στέλνω στον Άλλο Κόσμο για να τη ντύσω νύφη...»

-« Έχεις δίκιο, Αγουρέ », έκανε ο Τζίβας ξαναρίχνοντας το κεφάλι του, « και μ' ένα παραπάνω κέρδος εσύ: Πως μένει στον Απάνου Κόσμο ... »

-« Και πως ο πεθαμένος μου γαμπρός μπορεί να 'ναι χαμένος μονάχα ... » Και σκύβοντας κι αυτός: « Να τι θέλω κι από σένα να λες ... »

Ο Τζίβας γύρισε και τον κοίταξε απελπισμένα. Ο Αγουρός τότε σίμωσε και του'πιασε παρακαλεστικά το χέρι:

-« Παραστάσου με, Τζίβα, στο γάμο της κόρης μου, όπως σου παραστάθηκα κι εγώ στις δικής σου ... »

B. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1.α. Αφού διαβάσετε το κείμενο που σας δόθηκε, να περιγράψετε τον κεντρικό ήρωα του αποσπάσματος, τον πατέρα. Να επισημάνετε δύο (2) παράγοντες που διαμορφώνουν τις επιλογές του και να τεκμηριώστε την εκτίμησή σας με στοιχεία του κειμένου.

(Μονάδες 25)

β. Το Μυθιστόρημα «*Στον Αργαλειό του φεγγαριού*» είναι μια επιτυχημένη ηθογραφία που επιφυλάσσει ένα αναπάντεχο και εξεζητημένο τέλος. Το θέμα του είναι η ανθρωποθυσία της Διαλεχτής, ως θύμα μιας γενικότερης συγκυρίας.

Με βάση αυτά τα δεδομένα να αναπτύξετε σ' ένα κείμενο (1) μιας παραγράφου τις σκέψεις σας για το αν **οι γάμοι σκοπιμότητας** είναι στοιχείο παρωχημένο ή αποτελεί **διαχρονικό** σύμπτωμα των ανθρώπινων κοινωνιών.

(Μονάδες 25)

2.α. «*Και ο κόσμος ... να βγάλει*»: Φανταστείτε ότι είστε ρεπόρτερ της εποχής και παρακολουθείτε τις αντιδράσεις της μικρής κλειστής κοινωνίας του χωριού, σχετικά με τον επικείμενο γάμο της Διαλεχτής.

Με αυτήν την ιδιότητα να σταχυολογήσετε και να καταγράψετε σε ενιαίο λόγο **δύο (2) διαφορετικές προσεγγίσεις** του γεγονότος, αντίστοιχων κοινωνικών ομάδων .

(Μονάδες 25)

β. Η Βαγιώ είναι η μεγαλύτερη κόρη της οικογένειας, στο ρόλο της μάνας που λείπει. Μετά τον απροσδόκητο χαμό της αδελφής της, νιώθει την ανάγκη σε μια εξομολογητική επιστολή να ζητήσει **συγχώρηση** από τη Διαλεχτή **για όλα όσα δεν έκανε**, όταν ο πατέρας τους ετοιμαζόταν να την παντρέψει.

Αν είστε εσείς που καθοδηγείτε τη σκέψη της, τι θα της υπαγορεύσετε να γράψει σ' αυτήν την **επιστολή** των δύο (2) παραγράφων;

(Μονάδες 25)